

Kostnadsöverskridande vid nybyggnation av djurstallar

En kvalitativ studie om budgetavvikelser inom
svenskt lantbruk

*Cost overruns in the construction of livestock buildings. A qualitative study of budget
deviations in Swedish agriculture*

Melker Agartsson, Jonathan Willén

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

LTV/ institutionen för människa och samhälle

Lantmästare - kandidatprogram

Alnarp 2026

Kostnadsöverskridande vid nybyggnation av djurstallar. En kvalitativ studie om budgetavvikelser inom svenskt lantbruk

Cost overruns in the construction of livestock buildings. A qualitative study of budget deviations in Swedish agriculture

Melker Agartsson, Jonathan Willén

Handledare: Jan Larsson, SLU, Människa och samhälle
Examinator: Sebastian Remvig, SLU, Människa och samhälle

Omfattning: 15 HP
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi
Kurskod: EX 1018
Program/utbildning: Lantmästarprogrammet
Kursansvarig inst.: Människa och samhälle
Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2026

Nyckelord: Byggnadskostnader, Kostnadsöverskridningar, Djurstall, Ekonomi

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap (LTV)
Institutionen för människa och samhälle

Sammanfattning

Denna studie undersöker kostnadsöverskridanden vid nybyggnation av djurstallar inom svensk lantbrukssektor. Syftet var att analysera vilka kostnadsposter som oftast avviker mellan förkalkyl och slutkostnad samt vilka faktorer som kan förklara att vissa delar av byggprojekten blir dyrare än planerat. Studien kopplar även lantbrukarnas beslutsfattande till Herbert Simons teori om begränsad rationalitet, där beslut ofta fattas utifrån begränsad tid, information och resurser. Arbetet bygger på kvalitativa intervjuer och ekonomiska underlag från fem lantbrukare i mellersta och södra Sverige som genomfört nybyggnationer av djurstallar för nötkreatur, gris och fjäderfäproduktion.

Resultatet visar att samtliga undersökta byggprojekt överskred sin ursprungliga budget. Den totala kostnadsökningen varierade mellan cirka 5 och 15 procent. De kostnadsposter som avvek mest var framför allt markarbeten och elinstallationer. Markarbeten framstod som de mest svårbedömda kostnadsposten, eftersom markförhållanden ofta inte kunde bedömas fullt ut innan byggstart. Problem som extra schaktning, behov av mer grus, dränering, vägar och fyllnadsmaterial bidrog i flera fall till tydliga kostnadsökningar. Detta visar att markarbeten är en post där osäkerheten är stor och där mindre felbedömningar snabbt kan få stor ekonomisk påverkan.

Även el blev ofta dyrare än vad som hade beräknats i förkalkylen. I vissa fall kunde eget arbete bidra till att minska kostnaderna, exempelvis när lantbrukaren själv utförde delar av elinstallationer eller inredningsarbete. Samtidigt visar resultatet att eget arbete inte alltid räcker för att hålla nere slutkostnaden, eftersom andra kostnader kan öka kraftigt under projektets gång.

Studien visar också att fasta priser och noggrant genomarbetade förkalkyler kan minska risken för stora budgetavvikelser. När byggnad eller inredning hade upphandlats till fast pris blev kostnaderna mer förutsägbara och lantbrukaren fick större kontroll över projektets ekonomi. Fasta priser kan därmed minska oron för att kostnaderna ska skena. Samtidigt gäller fasta priser främst för de arbeten som är tydligt definierat i offerten. Om nya behov uppstår, om tilläggsarbeten krävs eller om byggnationen förändras under projektets gång kan slutkostnaden ändå bli högre än planerat.

Yttre faktorer hade också en stor betydelse för kostnadsutvecklingen. Inflation, materialbrist, leveransproblem och betongkrisen i Slite år 2021 påverkade flera av projekten och gjorde att priserna förändrades snabbt. Studien visar därför att nybyggnationer inom lantbruket är känsliga för förändringar i omvärlden och att kostnadsöverskridanden ofta beror på flera samverkande faktorer. Slutsatsen är att

realistiska kalkyler, tydlig planering etablerade kalkylverktyg och fasta avtal kan förbättra beslutsunderlaget och minska risken för budgetavvikelser. Samtidigt visar kostnadsöverskridanden inte bara är ett kalkylproblem utan även ett beslutsproblem.

Abstract

This study examines cost overruns in the construction of new livestock buildings within the Swedish agricultural sector. The aim was to analyse which cost categories most often differ between the preliminary cost estimate and the final cost, as well as which factors can explain why certain parts of construction projects become more expensive than planned. The study also connects to farmers decision-making to Herberts Simon's theory of bounded rationality, where decisions are often made based on limited time, information and resources. The work is based on qualitative interviews and financial documentation from five farmers, in central and southern Sweden who have carried out new construction projects for livestock buildings within cattle, pig and poultry production.

The results show that all the investigated construction projects exceeded their original budgets. The total cost increase varied between approximately 5 and 15 percent. The cost categories that deviated the most were mainly groundworks and electrical installations. Groundworks appeared to be the most difficult cost category to estimate, since ground conditions often could not be fully assessed before construction began. Problems such as additional excavation, the need for more gravel, drainage, roads and filling material contributed in several cases to clear cost increases. The study shows that groundworks are a cost category with a high level of uncertainty, where even minor misjudgements can quickly have a major economic impact.

Electrical installations also often become more expensive than estimated in the preliminary calculation. In some cases, the farmers own labour helped reduce costs, for example when they carried out parts of the installation work themselves. At the same time, the results show that own labour is not always enough to keep the final costs down, since other costs can increase significantly during the project.

The study also shows that fixed prices and carefully prepared preliminary cost estimates can reduce the risk of major budget deviations. When the building or interior equipment had been produced at a fixed price, the cost became more predictable, and the farmer gained greater control over the project's finances. Fixed prices can therefore reduce concern that cost will escalate. However, fixed prices mainly apply to the work that is clearly defined in the quotation. If new needs arise, if additional work is required, or if the construction project changes during the process, the final cost may still become higher than planned.

External factors also had significant impact on cost development. Inflation, material shortages, delivery problems and the cement crisis in Slite 2021 affected several of the projects and caused price to change rapidly. The study therefore shows that

new construction projects in agriculture are sensitive to changes in the surrounding environment and that cost overruns often result from several interacting factors. The conclusion is that realistic estimates, clear planning, established calculation tools and fixed-price agreements can improve the basis for decision-making and reduce the risk of budget deviations. At the same time, the study shows that farmers often must make decisions under uncertainty, which means that cost overruns are not only a calculation problem but also decision-making problem.

Förord

Lantbrukare kommer alltid bygga ut och bygga nya stallar. Därför har vi valt att skriva om nybyggnationer och deras höjda kostnader i relation till förkalkylerna. Det är svårt att hålla budgeten och där med ville vi dra fram det viktiga posterna som kan skena i väg över det budgeterade kostnaderna. Vi vill även passa på att tacka det lantbrukare som valt att hjälpa till med material och underlag till vårt arbete.

Vi vill även passa på att tacka Jan Lasson som har varit vår handledare för hans hjälp.

Alnarp Maj 2026

Melker Agartsson, Jonathan Willén

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	10
Förkortningar	12
1. Inledning.....	13
1.1 Bakgrundsbeskrivning	14
1.2 Syfte	15
1.3 Frågeställning	15
1.4 Avgränsningar	15
2. Teoretiskt ramverk	16
3. Metod	19
3.1 Kvalitativ metod	19
3.2 Semistrukturerad intervju.....	19
3.3 Urval	20
4. Resultat	22
5. Diskussion	26
5.1 Resultatdiskussion.....	26
5.2 Diskussion av teori	29
5.3 Vidare studier	30
5.4 Kritisk granskning av eget material.....	30
6. Slutsats.....	32
Referenser	33

Tabellförteckning

Tabell 1 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare A.....	22
Tabell 2 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare B.....	23
Tabell 3 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare C.....	23
Tabell 4 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare D.....	24
Tabell 5 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare E.....	25

Förkortningar

Förkortning	Betydelse
VVS	Värme, ventilation och sanitet
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet

1. Inledning

Att investera i en nybyggnation av djurstallar är ett av de mest kritiska strategiska beslut en lantbrukare fattar under sin yrkesbana. Dessa investeringar är kapitalintensiva, påverkas av osäkerhet genom hela livscykeln, och besluten som fattas i projektets tidiga skeden har långtgående konsekvenser för företagets ekonomiska hållbarhet. Beslutsprocessen vid stallbyggnationer är komplex och beskrivs ofta som ett flerparametersystem, där val av tekniska lösningar, systemuppbyggnad och entreprenadform direkt påverkar projektets ekonomiska utfall (Prykina et al. 2024). För lantbrukaren innebär detta en balansgång mellan att minimera initiala investeringsutgifter och säkerställa en effektiv och rationell framtida produktion.

I alla projekt finns en osäkerhet som varierar över tid. Forskning visar att osäkerheten är som störst i projektets början, när viktig information som markförhållanden och exakta materialkostnader ännu inte finns tillgänglig (Johnsson & Pettersson 2021). Samtidigt är det vid projektets början som besluten har störst påverkan på slutkostnaden. Ju tidigare ett välgrundat beslut fattas, desto billigare blir det att korrigera en eventuell avvikelse. Ju längre väntan med ett beslut, desto dyrare blir konsekvenserna (Johnsson & Pettersson 2021). Detta samband mellan tid och kostnad för projekt gör det avgörande att tidigt identifiera vilka beslutspunkter som har störst inverkan på den slutgiltiga budgeten.

I byggbranschen i allmänhet är det vanligt att projekt inte håller tid och kostnadsplan. Forskning visar att 9 av 10 byggprojekt riskerar att överskrida sin kostnadskalkyl och att summorna kan överskrida med 50 procent eller mer (Djurisic & Glazowski 2020). En central orsaka till detta är att besluten ofta fattas för sent eller utan tillräckligt underlag. Långsamma beslut identifieras som en av de främsta faktorerna bakom kostnadsöverskridanden, och experten framhåller att beslut måste kunna tas på plats, i nära relation till den pågående verksamheten (Djurisic & Glazowski 2020). Vidare visar forskning att den största kostnadsökningen sker under planeringsfasen, och att projekt sällan ställs inför ett verkligt val att avbrytas när kostnaderna stiger (Eliasson 2025).

Studien omfattar tre typer av produktionsanläggningar: slaktsvinstall/suggstall, slaktkycklingstall samt stall för nötkreatur. Genom att inkludera flera djurslag skapas förutsättningar för en bredare jämförelse av hur olika beslut påverkar kostnadsutvecklingen i olika produktionsmiljöer. Kostnadsbedömningen i lantbruksbyggnader är dessutom särskilt komplex, eftersom sådana projekt beskrivs som flerparametriska och kostnaderna utvecklas över tid. Samtidigt visar studier om livscykelkostnader att drift och underhåll står för 60 till 80 procent av en

byggnads totala kostnad, vilket innebär att beslut som fattas redan i investering fasen har långtgående konsekvenser för den totala ekonomiska belastningen (Le & Engqvist 2025). Valet av systemlösning och den initiala investeringen för därmed långsiktiga konsekvenser för både ekonomi och förvaltning.

Vidare behandlar arbetet omfattningen av kostnadsöverskridanden, det vill säga i vilken utsträckning de slutliga kostnaderna överstiger den ursprungliga kostnadskalkylen när ett byggprojekt färdigställts. Genom att analysera dessa avvikelser skapas en bättre förståelse för hur beslutsfattandet påverkar ekonomiska risker i samband med nybyggnationer. Studien syftar till att bidra till mer realistiska kalkyler, bättre uppföljning och mer välgrundade beslutsunderlag i framtida investeringsprojekt.

1.1 Bakgrundsbeskrivning

Forskning visar att tidiga kostnadskalkyler ofta lider av låg datakvalitet, vilket skapar en osäkerhet som försvårar ett rationellt beslutsfattande i projektets tidiga skeden. Denna brist på information leder ofta till felaktiga resursbedömningar, vilket i sin tur är en av de vanligaste orsakerna till budgetavvikelser i byggprojekt globalt (Enrica et al. 2021). Vidare identifieras ofta senare ändringar i design och bristande planering från projektdeltagarnas sida som kritiska riskfaktorer som direkt leder till att kostnaderna skenar (Enrica et al. 2021). För att motverka detta krävs en enhetlig metodik för kostnadshantering, inkluderat gemensamma algoritmer för värdeskapande och användandet av specialiserade mjukvaruverktyg för kalkylering (Prykina et al. 2024). Lantbrukaren står inför unika utmaningar där besluten inte bara påverkas av interna val, utan även av yttre faktorer såsom marknadens prisfluktuationer och regleringskrav. Valet av entreprenadform och upphandlingsmetod framhålls som ett av de viktigaste strategiska valen, då felaktiga upphandligasbeslut har en experimentell bevisad koppling till betydande kostnadsöverskridanden. Att förstå dessa underliggande mekanismer är avgörande för att bygga upp en informationsbas.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur beslutsunderlaget vid nybyggnationen av djurstallar kan förbättras genom en analys av budgetavvikelser. Studien fokuserar på hur strategiska val och olika kostnadsposter påverkar skillnaden mellan förkalkyl och slutkostnaden. I syfte att identifiera metoder för mer träffsäkra och robusta investeringsbeslut inom lantbrukssektorn. Genom att analysera de faktiska utfallen av fattade beslut syftar studien till att ge en djupare förståelse för hur framtida beslutsfattare kan navigera i komplexa investeringsmiljöer. Arbetet vill bidra till att skapa ett bättre beslutsunderlag där risker identifieras och värderas systematiskt redan i planeringsstadiet, vilket minskar risken för att oförutsedda faktorer tvingar fram dyra och oplanerade lösningar under byggets gång (Enrica et al. 2021).

1.3 Frågeställning

Vilka kostnadsposter avviker mest mellan förkalkyler och slutkostnad vid nybyggnation av djurstallar?

Vilka faktorer förklarar att vissa kostnadsposter överskrider budgeten?

Hur kan lantbrukarnas beslutsfattande förstås utifrån teorin om begränsad rationalitet?

1.4 Avgränsningar

Studien avgränsas till fem lantbruksföretag belägna i mellansverige och södra Sverige. De lantbrukarna som är med bedriver mjölkproduktion, grisproduktion och fjäderfäproduktion. De djurstallar som analyseras är byggda under perioden 2000-talet fram till idag. Studien fokuserar på investerings- och byggrelaterade kostnader kopplade till byggnation av djurstallar. Studien omfattar inte driftskostnader, underhåll eller ekonomiska aspekter efter färdigställandet av byggnaderna. En begränsning i studien är att norra Sverige inte finns representerat i urvalet. Detta innebär att eventuella skillnader i klimat, regelverk och byggförutsättningar i dessa regioner inte beaktas.

2. Teoretiskt ramverk

En teori som kan stödja resultaten i detta arbete är Herbert Simons teori om begränsad rationalitet. Simon menar att människor och organisationer sällan har möjlighet att fatta helt rationella beslut, utan begränsas av tid, information och kognitiv förmåga. I stället för att analysera samtliga alternativ väljer individer ofta lösningar som uppfattas som tillräckligt bra för situationen (Simon 1955). Teorin har kommit att få ett brett vetenskapligt fäste och har använts i ett stort antal studier inom nationalekonomi, organisationsvetenskap och beteendeforskning (March 1978).

Kärnan i teorin är begreppet "satisficing", det vill säga att beslutsfattare avslutar sökandet när ett alternativ når en viss aspirationsnivå, en miniminivå för vad som är acceptabelt. Simon beskriver detta som att individen istället för att söka efter ett bästa drag behöver bara leta efter det som är ett bra drag (Simon 1955). Simons idéer har vidareutvecklats av flera forskare. March (1978) analyserar hur begränsad rationalitet och osäkerhet påverkar valet mellan alternativ.

Teorin är särskilt relevant i företagsekonomiska sammanhang. Simon argumenterade att den interna organisationen i företag inte överensstämmer med neoklassiska teorier om rationellt beslutsfattande. Organisationsstrukturer och rutiner fungerar som kompensationsmekanismer för individers begränsade kognitiva resurser. Även inom byggbranschen har forskare kopplat problem med kostnadsöverskridande och tidsförseningar till begränsningar i beslutsfattandet, då har projekt ofta bedrivits under osäkerhet med ofullständig information (Flyvbjerg et al. 2022).

Simons teori omfattar också en specifik modell för hur sökandet efter information sker. I stället för att praktiskt genomgå all tillgänglig information följer individer en process där de först identifierar en grov kartläggning av sambandet, mellan handlingar och utfall. Därefter avgör vilka utfall som uppfattas som tillfredställande, och slutligen skaffar sig en mer detaljerad information endast om de delar som är relevanta för att hitta ett acceptabelt alternativ. Simon betonar att denna procedur under gynnsamma omständigheter kan minska mängden nödvändig information dramatiskt (Simon 1955). Detta förklarar varför företag i praktiken ofta avbryter sin analys så snart ett tillräckligt bra alternativ hittas, snarare än att fortsätta söka efter det optimala.

Simons begränsade rationalitet har kritiserats för att underskatta individers förmåga att anpassa sig över tid. March (1978) pekar på att beslutsfattare inte enbart väljer tillräckligt bra lösningar, utan även gör andra sannolika gissningar, bland annat om huruvida deras egna preferenser är stabila över tid. Detta innebär att begränsningen

inte bara gäller information och beräkningskapacitet, utan även förmågan att förutsäga sina egna framtida behov och värderingar.

Inom byggbranschen har begränsad rationalitet använts för att förklara varför projekt ofta överstiger budget och tidsplan. Enligt en systematisk litteraturstudie identifierades bristfällig planering, ofullständig kostnadskalkyl och förändrade krav från byggherrar som de vanligaste orsakerna till kostnad överskridande i 50 granskade vetenskapliga artiklar (Enrica et al. 2021). Enligt Gurumayum (2025) förstärks dessa problem av samordningsbesvär, resursbrist och oförutsedda externa faktorer som väder och ekonomisk osäkerhet, vilket ytterligare begränsar möjligheten till optimerade beslut. Denna forskning visar att begränsad rationalitet inte bara är en teoretisk konstruktion utan en praktisk verklighet som påverkar projektutfall i realtid.

Kostnadsöverskridanden utgör ett återkommande och väldokumenterat problem inom bygg- och anläggningsprojekt. Forskning visar att skillnaden mellan budgeterade och faktiska kostnader ofta är betydande, vilket indikerar brister i både planering och kostnadsuppskattning (Ashtari et al. 2022). Denna problematik är inte begränsad till specifika typer av projekt eller geografiska områden utan förekommer globalt inom byggsektorn.

En central utgångspunkt i litteraturen är att byggprojekt kännetecknas av hög komplexitet och osäkerhet, vilket försvårar exakta kostnadsprognoser. Faktorer som bristfällig information i tidiga skeden, förändringar i projektets omfattning samt externa påverkan såsom marknadsförändringar bidrar till att kostnader utvecklas annorlunda än planerat (Car-Pušić et al. 2020). Tidiga kostnadskalkyler spelar därför en avgörande roll, då dessa ofta ligger till grund för både investeringsbeslut och den fortsatta kostnadssyrningen genom projektets livscykel (Ahiaga-Dagbui & Smith n.d.).

Vidare visar studier att kostnadsöverskridanden sällan beror på en enskild faktor, utan snarare uppstår genom ett samspel mellan flera olika riskfaktorer. Dessa kan delas in i kategorier såsom projektledning, tekniska faktorer, ekonomiska förutsättningar och externa omständigheter (Enrica et al. 2021). Exempelvis lyft bristande planering, felaktiga kostnadsestimat, förändringar i design samt inflation och materialprisökningar fram som återkommande orsaker i litteraturen (Iqbal et al. 2024).

En särskilt viktig aspekt är att många av dessa riskfaktorer är ömsesidigt beroende av varandra. Forskning visar att exempelvis ökade materialkostnader kan förstärka effekten av bristande planering eller ineffektiv resursanvändning, vilket ytterligare driver upp projektets totala kostnad (Ashtari et al. 2022). Detta innebär att

kostnadsöverskridanden bör analyseras ur ett systemperspektiv snarare än som isolerade händelser.

I flera studier betonas även att kostnadsökningarna ofta uppstår redan i planeringsfasen innan själva byggproduktionen påbörjas. Osäkerheter kring projektets utformning, brist på detaljerad information samt tidiga beslut som senare visar sig vara ineffektiva kan leda till betydande kostnadsjusteringar (Eliasson 2025). Detta understryker vikten av noggranna förstudier och realistiska kalkyler i tidiga skeden.

3. Metod

3.1 Kvalitativ metod

Denna studie använder sig av en kvalitativ metod, då en kvalitativ studie är ett tillvägagångssätt för att få djupgående information samt förståelse kring ämnet (Djurisic & Glazowski 2020). En kvalitativ metod möjliggör en djupare förståelse av den insamlade empiriska data, medan en kvantitativ metod i denna typ av studie främst syftar till datainsamling av mätvärden och analys av kostnader och andra relevanta parametrar (Le & Engqvist 2025). För att bedöma faktorerens påverkan i olika projekt kan en undersökning i större skal vara nödvändigt (Djurisic & Glazowski 2020).

Om flera studier inom området hade funnits skulle en kvantitativ metod kunnat vara mer lämplig, då den möjliggör jämförelser mellan ett större antal observationer.

Det bör dock noteras att även om lantbrukaren kan uppleva budgetavvikelser på olika sätt har denna studie inte haft som fokus att analysera dessa upplevelser på djupet. Intervjuerna har berört detta översiktligt men studiens huvudsakliga fokus ligger på att analysera storleken på avvikelserna i kalkylerna snarare än hur de upplevs av den enskilda lantbrukaren.

I detta arbete kommer analyser att baseras på kalkyler från olika lantbrukare, vilket utgår från nya stallbyggnationer genomförda under de senaste 15 åren. Dessa kalkyler representerar verkliga investeringsprojekt inom lantbrukssektorn och ger därmed en empiriskt förankrad grund för att studera kostnadsutveckling och budgetavvikelser.

3.2 Semistrukturerad intervju

Data i studien har samlats in genom korta strukturerade intervjuer med lantbrukare, följt av en tillgång till deras ekonomiska underlag och möjlighet till fortsatt dialog under undersökningens gång (Johnsson & Pettersson 2021; Le & Engqvist 2025).

Intervjuerna genomfördes via telefon och varade i cirka 10–15 minuter. Samtliga lantbrukare fick samma frågor för att säkerställa en enhetlig och opartisk datainsamling. Under intervjun fick lantbrukarna beskriva hur de planerat och genomfört sina byggnationer, vilka hinder de stött på samt hur de upplevde utfallet i relation till den ursprungliga budgeten. De fick även reflektera över eventuella avvikelser och vilka kostnadsposter som i så fall skiljde sig från planeringen.

Efter intervjun tillhandahöll lantbrukarna sina förkalkyler och slutfakturor vilket möjliggjorde en jämförelse mellan planerade och faktiska kostnader.

Strukturerade intervjuer innebär att alla lantbrukarna fick samma standardiserade frågor. Frågorna varken omformuleras eller förtydligas av intervjuaren vilket minimerar variationen i hur frågorna uppfattas. Denna metod valdes då svaren får en hög reliabilitet eftersom alla får frågor under likartade förhållanden. Det är även lättare att kvantifiera och jämföra mellan olika respondenter. Risken med denna metod är att missa nyanser och djupare förståelse då respondenten inte har möjlighet till att utveckla sitt svar fritt.

3.3 Urval

I studien har lantbrukare från olika delar av landet inkluderats för att skapa en bredare bild och undvika att resultaten påverkas av ett enskilt landskaps specifika förutsättningar och regelverk. Urvalet baserades på rekommendationer från Hushållningssällskapet som föreslog lantbrukare från flera olika platser i mellan- och södra Sverige. Genom denna geografiska spridning möjliggörs en variation i materialet, vilket minskar risken för att resultaten blir geografiskt bundna (Djurisic & Glazowski 2020; Abdelalim et al. 2025).

Urvalet omfattar större och mindre byggnationer i syfte att undvika att enbart en viss typ av projekt, exempelvis större investeringar, präglar resultatet. Detta bidrar till att identifiera om vissa problem eller kostnader är kopplade till byggnationens storlek (Johnsson & Pettersson 2021; Le & Engqvist 2025).

Den mest centrala variabeln i urvalet har dock varit variationen i djurslag. Genom att inkludera lantbruk med nötkreatur, grisproduktion och fjäderfä skapas en representation av tre huvudsakliga produktionsinriktningar (Prykina et al. 2024; Klingberg et al. 2025). Detta möjliggör jämförelser mellan olika djurslag och minskar risken att specifika kostnader är kopplade till ett enskilt djurslag och får ett oproportionerligt genomslag i resultatet.

Den geografiska positionen är även en viktig aspekt, då den kan påverka både byggnationens omfattning och kostnader. Lokala regelverk kan ställa olika krav beroende på län, vilket i sin tur kan påverka byggnadens storlek eller behovet av specifik utrustning (Abdelalim et al. 2025; Le & Engqvist 2025). Även markförhållanden spelar en betydande roll. Exempelvis kan byggnation på instabil eller sjunkande mark kräva omfattande och kostsamma markarbeten för att undvika framtida problem (Cunningham 2017; Abdelalim et al. 2025). Om sådana geografiskt betingade faktorer inte beaktas kan de leda till stora skillnader i

kalkyler mellan enskilda lantbrukare (Djurisic & Glazowski 2020; Abdelalim et al. 2025).

Genom att inkludera variation i geografi, byggnationens storlek och produktionsinriktning eftersträvas ett mera nyanserat och opartiskt resultat.

Det finns även en osäkerhet kring vilken utsträckning regelverk påverkar byggnationernas storlek, vilket skulle kunna vara ett område för vidare studier.

4. Resultat

Lantbrukare A, Örebro, nybyggnation av fjäderfästall

Tabell 1 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare A

Markarbete	Byggnad	Inredning	El	VVS	Totalt
20%	11%	4%	24%	-17%	9%
1,8%	5,4%	0,7%	1,9%	-1,6%	Andel av den totala kostnadsökningen

Lantbrukare A i Örebro redovisade en total kostnadsökning om 9% i förhållande till den ursprungliga kalkylen. Den mest framträdande avvikelsen återfanns inom elinstallation där kostnaderna översteg den initiala beräkningen med 24%. Denna ökning kan huvudsakligen förklaras av att elleveranser på kabel och elskåp var försenade. Området och tidpunkten för markarbeten var blöta förhållanden vilket medförde ett omfattande behov av schaktning samt en avsevärt större åtgång av fyllnadsmaterial såsom grus än vad som ursprungligen uppskattats. Det blev mera tid och material som gick åt än förväntat.

Vidare påverkades projektets totala kostnadsbild av betongkrisen 2021 i Slite dramatiska prisökningar på sågade trävaror, plåt och armering utöver detta blev det förseningar av byggmaterial. Detta resulterade i högre faktiska kostnader än vad som tidigare hade kalkylerats vilket bidrog ytterligare till budgetöverskridandet.

Trots att byggnationen i sig upphandlades till fast pris uppstod en kostnadsökning med 11% för att offerten hade gått ut då Lantbrukare A inte var färdig med finansiering. I och med prishöjningar på byggmaterial så blev huskroppen också dyrare.

Elen överskred med 24% det beror på leveransproblem på kabel och installationsinstrument. Lantbrukare A hade ambition om att ha golvvärme men Lantbrukare A insåg snabbt att det skulle plockas bort på grund av att hålla kostnaderna nere. VVS-delen blev därför 17% billigare än beräknat från början.

Lantbrukare B, Örebro, nybyggnation av suggstall

Tabell 2 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare B

Markarbete	Byggnad	Inredning	El	VVS	Totalt
43%	0%	19%	33%	27%	15%
3,7%	0,0%	6,5%	1,1%	1,7%	Andel av den totala kostnadsökningen

Lantbrukare B överskred sin totala budget med 15% jämfört med förkalkylen. De största avvikelserna återfanns inom markarbeten och inredning. Markarbetet överskred budgeten med 43%, vilket enligt lantbrukaren berodde på underskattad omfattning samt val av samarbetspartner. Inredningen blev 19% dyrare än budgeterat.

Huskroppen avvek inte från budget. Enligt lantbrukaren genomfördes upphandlingen av materialet innan de större prisökningarna på byggmaterial inträffade.

Även installationskostnaderna blev högre än budgeterat. VVS ökade med 27% och elkostnader med 33%. Kostnadsökningarna kopplades till stigande priser på byggmaterial och installationer under byggperioden samt den höga tekniska standarden i anläggningen.

Lantbrukare C, Kalmar, nybyggnation av slaktsvinstall

Tabell 3 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare C

Markarbete	Byggnad	Inredning	El	VVS	Totalt
57%	4%	4%	47%	-7%	8%
3,0%	2,1%	1,2%	2,1%	-0,6%	Andel av den totala kostnadsökningen

Lantbrukare C hade inget fast pris på markarbetet, vilket bidrog till att kostnaderna ökade betydligt jämfört med den ursprungliga kalkylen. I offerten var varken grus, dränering vägar och planer med, vilket gjorde det svårt att få en bättre planerad kostnadsuppfattning innan det drog igång. Även kostnaderna för inredning ökade mer än beräknat. Från början hade lantbrukaren fått en offert på ett fast pris men övergick till rörligt pris under projektets gång. På grund av leverantörsproblem till inredningen blev kostnaden större än förväntat.

Elen blev ytterligare en kostnadspost som ökade kraftigt jämfört med den ursprungliga kalkylen. I början av projektet antogs det att det befintliga elsystemet till stor del kunde användas och att endast vissa kablar och ett enstaka elskåp för att kunna tas i bruk. Dock behövdes flera komponenter bytas ut och större delar av elanläggningen fick moderniseras för att uppfylla kraven.

Lantbrukare D, Örebro, nybyggnation av slaktsvin- och suggstall.

Tabell 4 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare D

Markarbete	Byggnad	Inredning	El	VVS	Totalt
79%	2%	0%	43%	11%	9%
3,6%	1,6%	0,0%	2,5%	0,8%	Andel av den totala kostnadsökningen

Lantbrukare D fick en offert på markarbetet men valde under byggnationen att lägga till en väg, markarbetet för en gösselplatta och nedgrävningen av kulvertar. Därav gick markarbetet på betydligt mer än vad som hade beräknats. Byggnationen gick över budget då taket inte var på plats och en massa snö kom in i byggnaden. Detta ledde till att lantbrukaren fick värma upp plattan där det skulle arbeta på för att smälta snön. Detta ledde till extra kostnaderna på 2% för byggnaden. Inredningen togs på fast pris och där gjordes inga förändringar. Elen gick över budget då lantbrukaren grävde fiber när byggnationen var i gång, detta för att inte behöva göra ytterligare ett stort projekt i närliggande tid så ansåg lantbrukaren att det var bättre att göra det ihop med denna byggnation. VVS gick även den på mer, detta på grund av fler nya ledningar och nya vattenpumpar som inte var beräknat behövas vid förkalkylens tid. Totalt gick hela byggnationen på 9% mer än vad som beräknats.

Lantbrukare E, Östergötland, nybyggnation av ungdjurstall

Tabell 5 Differens på förkalkyl och slutkostnad i procent Lantbrukare E

Markarbete	Byggnad	Inredning	El	VVS	Totalt
60%	3%	-3%	-29%	-	5%
5,3%	2,1%	-0,5%	-1,8%	-	Andel av den totala kostnadsökningen

Lantbrukare E överskred budgeten med enbart 5% förhållandevis med förkalkylens beräkningar. Lantbrukaren upprättade dessa med hjälp av Jordbruksverket förkalkylredskap från VÄXA (*Bygg smartare stall* n.d.). Att kostnadsökningen blev relativt låg jämfört med det andra byggnationerna kan bero på att lantbrukaren hade god kontroll över projektets olika delar redan från början.

Markarbetet blev dock dyrare än vad som först beräknades. Trots den ökade kostnaden inom markarbetet kunde det totala byggkostnaderna hållas nere genom att flera arbetsmoment utfördes i egen regi. Elinstallationen genomfördes till stor del av lantbrukaren själv med hjälp av elektriker vid inkoppling och kontroll vilket bidrog till att elkostnaderna blev betydligt lägre än förväntat.

Även inredningen blev billigare än budgeterat. Genom att utföra delar av arbete själv kunde lantbrukaren skapa bättre kontroll över både tidsplan och ekonomi under byggprocessen. Resultatet visar att noggrann planering i kombination med hög egen arbetsinsats kan vara avgörande för att hålla nere kostnaderna.

5. Diskussion

I detta kapitel kommer resultatet som framkommit att diskuteras. Varför kalkylerna gick över budgeten eller varför den hölls inom ramarna. Vad det beror på och vad för några tillvägagångssätt som kan ha gjort att priserna skenade iväg eller att det sänktes.

5.1 Resultatdiskussion

Det är intressant att lantbrukare A, B, C och D hade höge elkostnader än vad som ursprungligen budgeterats. Särskilt intressant är jämförelsen mellan lantbrukare A och E, då båda utförde en stor del av installationsarbetet själva men ändå fick mycket olika ekonomiska utfall i förhållande till sina budgetar. Detta visar att eget arbete inte alltid är avgörande om kostnaderna kan hållas nere. En möjlig förklaring till skillnaderna är att Lantbrukare E från början hade räknat med att köpa in mer arbete och därför gjorde en mer omfattande och realistisk budgetering. Det kan också bero på att lantbrukare E använde sig av Jordbruksverkets och VÄXA's mallar vid upprättandet av förkalkylerna, vilket sannolikt gav bättre uppskattning av de verkliga kostnaderna redan innan byggstarten (*Bygg smartare stall* n.d.). Detta visar hur viktigt det är att använda väl genomarbetade kalkylmodeller vid större investeringar inom lantbruket.

Ett tydligt samband mellan samtliga lantbrukare är att markarbetet i alla fallen blev dyrare än planerat. Detta verkar vara en av det mest svårbedömda kostnaderna vid nybyggnationer. Många problem och utmaningar upptäcks förts när byggnationen påbörjas och marken börjar arbetas. Exempelvis kan det visa sig att marken är mera ojämn än förväntat eller att större mängder jord och sten behöver schaktas bort för att skapa en stabil grund. Även behovet av fyllnadsmaterial och grus kan bli större än beräknat. Sådana förändringar kan snabbt leda till kraftigt ökade kostnader, särskilt eftersom markarbeten ofta kräver både maskiner, transporter och materialinköp.

En annan möjlig förklaring till att markkostnaderna ökar är att mindre förändringar och tillägg görs under byggprocessens gång. Dessa förändringar kan till en början uppfattas som relativt små men får ofta stor ekonomisk påverkan i slutändan. Exempel kan vara att man väljer att bygga en korridor mellan två stallbyggnader, skapa större ytor för förvaring eller lägga till ett extra utrymme för teknikrum. När sådana ändringar görs påverkas inte bara materialkostnaderna utan även arbetstiden, vilket i sin tur leder till ytterligare kostnadsökningar (Djurisic & Glazowski 2020). Detta visar hur viktigt det är att redan i planeringsstadiet försöka

tänka igenom framtida behov och funktioner i byggnaden för att minimera risken för dyra ändringar senare i projektet.

Resultaten visar också att de lantbrukare som hade avtalat om fast pris för själva byggnationen, exempelvis lantbrukare B som i större utsträckning lyckades hålla sig inom den planerade budgeten. Lantbrukare D hade också fast pris på inredningen vilket ledde till att den budgeten hölls. Ett fast pris verkar därför kunna minska risken för stora kostnadsökningar under byggprocessen. Samtidigt visar studien att yttre faktorer som lantbrukaren inte kan påverka också har stor betydelse för slutkostnaden. Under året 2021 påverkades byggsektorn av hög inflation och problem på betongmarknaden. Beslutet kring brytning av kalksten i Slite skapade osäkerhet kring tillgången på cement och bidrog till ökade priser på byggmaterial (*Beslutet om brytning av kalksten i Slite (Skriftlig fråga 2020/21:3381 av Lars Hjälmered (M))* n.d.). Detta påverkade bland annat lantbrukare A som hade fått en offert på byggnationen men inte hann påbörja projektet innan offertens giltighetstid löpte ut. När priserna därefter steg ökade byggkostnaden med cirka 11 procent. Detta visar hur känsliga större byggprojekt kan vara för förändringar i omvärlden och hur snabbt kostnadsläget kan förändras.

Det hade varit intressant att i efterhand undersöka om lantbrukare A hade kunnat hålla sin budget om byggnationen hade påbörjats innan offerten gick ut. Det visar samtidigt vikten av att ha god framförhållning och att försöka låsa priser i ett tidigt skede när det är möjligt. För större lantbruksinvesteringar kan även mindre förändringar i materialpriser få stor påverkan på den totala slutkostnaden, eftersom projekten ofta omfattar stora mängder byggmaterial och omfattande entreprenadarbeten.

Det är synd att lantbrukare E saknade uppgifter kring VVS kostnaderna och budgetering, vilket gör att dessa delar inte kan analyseras närmare i studien. Trots detta går det att se vissa samband mellan de övriga lantbrukarna. Hos lantbrukare A och C verkar eget arbete med VVS-installationer ha bidragit till att hålla nere kostnaderna jämfört med den ursprungliga budgeten. Detta kan bero på arbetskostnaderna minskade när lantbrukarna själva utförde delar av installationerna, i stället för att anlita externa firmor för att utföra jobbet som beräknat i förkalkylen. För lantbrukare B och D ökade däremot kostnaderna trots eget arbete, vilket tyder på att oförutsedda utgifter och tillkommande installationer kan ha haft stor påverkan på slutkostnaden. Det handlar exempelvis om behov av flera installationer än planerat eller tekniska lösningar som blev dyrare än beräknat.

Sammantaget visar resultaten att kostnadsökningar vid lantbruksbyggnationer ofta beror på en kombination av flera olika faktorer. Oförutsedda markförhållanden, ändringar under byggprocessen, stigande materialpriser och externa händelser i

samhället har stor påverkan på slutkostnaden (Djurisic & Glazowski 2020). Studien visar också att noggrann planering, realistiska förkalkyler och fasta priser kan minska risken för stora budgetavvikelser även om det fortfarande finns faktorer som är svåra att förutse och påverka fullt ut (Johnsson & Pettersson 2021).

Den totala budgetöverskridningen varierade mellan lantbrukare. Lantbrukare B hade den största avvikelser och överskred budgeten med 15%, medan övriga låg mellan 5–9%. En bidragande orsak var att lantbruk B genomförde byggnation under en period med kraftiga prisökningar på byggmaterial, energi och installationer (Djurisic & Glazowski 2020; Italiya et al. 2025). Skillnaden mellan lantbrukarna kan även kopplas till investeringarna som genomfördes och hur stora delar av projektet som hann upphandlas innan prisökningarna slog igenom (Johnsson & Pettersson 2021; Gurumayum 2025). För lantbruken B ökade kostnadsposter, framför allt markarbeten inredning samt installationer såsom VVS och el. Övriga lantbrukare hade mindre avvikelser mellan budget och utfall.

Förlängningen av lantbrukare A:s arbete med två månader innebar att tidsplanen försköts och att arbetsbelastningen ökade under den återstående perioden. Detta ledde till att det inte fanns tillräckligt med tid för att fatta välgrundade och rationella beslut i alla delar av verksamheten. När beslut behöver tas under tidspress finns en större risk att viktiga faktorer förbises, exempelvis kostnadsberäkningar, prioriteringar och långsiktiga konsekvenser för verksamheten (Simon 1955).

Lantbrukare E hade valt att använda sig av förkalkylen som VÄXA hade tagit fram dels för att inte behöva lägga för mycket tid på kalkylarbetet. Detta beskriver Simon med att vi människor inte är helt rationella utan istället gör vi snabbare beslut för att kunna spara in tid (Simon 1955). Lantbrukaren använder sig då av enklare kalkyler för att inte själv behöva göra en helt ny och egen kalkyl (Simon 1955). Även om det eventuellt skulle ha lett till att förkalkylen hade kunnat stämma mera överens med det faktiskt kostnaderna per post.

Ingen av lantbrukarna hade gjort en mycket nyanserad och väl utförlig förkalkyl som Simon beskriver skulle vara en helt rationell människa (Simon 1955). Istället har alla lantbrukare gjort en enklare förkalkyl som det anser tillfredsställer deras egna krav för byggnationen. Skulle lantbrukarna varit helt rationella hade det eventuellt skaffat sig en ekonomisk rådgivare som enbart skulle fokusera helt med att göra en förkalkyl där även markprover och rådfrågat för att skapa en så komplett förkalkyl som möjligt.

5.2 Diskussion av teori

Lantbrukare E som använde Växas färdiga kalkyl i stället för att göra en egen mer noggrann kalkyl. Anledning var inte att Växas kalkyl gav ett mer exakt resultat utan att den gick fortare. Teorin om ekonomistyrning ofta verkar i en värld där alla förutsättningar är optimala men att verkligheten är allt annat än optimal (Johnsson & Pettersson 2021). När tiden är knapp och resurserna begränsade blir den enklare, snabbare lösningen det rationella valet i praktiken, även om den inte är teoretiskt fulländad. Gapet mellan teori och praktik kan förklaras med att det saknas tillräcklig kunskap om det verkliga förhållanden, och att detta syns extra tydligt när det gäller att förstå varför enklare metoder faktiskt används (Johnsson & Pettersson 2021). Lantbrukare E:s val handlar således inte om okunskap, utan om en medveten avvägning mellan precision och tidsinsats.

Lantbrukare A försökte vara mer rationell genom att inte skynda på arbete och i stället noggrant utvärdera byggnationen. Detta fick dock ett bakslag då offerten giltighetstid gick ut och var inte längre aktuell, vilket resulterade i dyrare kostnader. Även om det finns flera utarbetade metoder används de inte i den utsträckning de borde, dels för att de är för sofistikerade för att användas i praktiken, dels för att utövarna själva att anser att deras egna metoder fungerar tillräckligt tillfredställande (Simon 1955; Johnsson & Pettersson 2021). Att lägga för mycket tid på att vara fullt rationell kan i praktiken skapa nya problem, eftersom tid är en kritisk resurs i beslutsprocessen.

Lantbrukare B valde fast pris på byggnaden, vilket kan ses som ett sätt att eliminera ett orosmoment kring att priset skulle skena i väg. I alla projekt finns det någon typ av osäkerhet, och att osäkerheten är som störst i början av ett projekt (Johnsson & Pettersson 2021). Samtidigt finns risken att entreprenören har lagt marginaler för att täcka oförutsedda prisökningar, vilket kan göra att Lantbrukare B betalar mer än nödvändigt. Vi kan dock se i studien som gjorts att de andra lantbrukarna (A, C, D, E) har byggnadens kostnader ökat i jämförelse med förkalkylen, så det är inte säkert att det skulle bli billigare.

Lantbrukare D uppvisade samma mönster som Lantbrukare B, fast då med avseende på inredningen i stället för byggnaden. Detta bekräftar att beteendet inte är en isolerad händelse utan ett återkommande mönster i lantbrukares beslutsfattande.

Resultaten utifrån Herbert Simons teori om begränsad rationalitet, som att beslutsfattare sällan har tillgång till fullständig information och därför fattar beslut utifrån de resurser och den kunskap som finns tillgänglig vid beslutstillfället (Simon 1955). Detta framgår tydligt i de undersökta stallbyggnationerna där lantbrukarna trots noggranna förkalkyler inte kunde förutse markförhållanden,

materialprisökningar eller externa händelser som inflation och leveransproblem. Dessa faktorer bidrog till att samtliga projekt överskred sin budget (Simon 1955).

Att markarbeten visade sig vara den mest svårbedömda kostnadsposten kan ses som ett exempel på begränsad rationalitet. Vid investeringsbeslut saknade lantbrukarna fullständig information om markens egenskaper och tvingades därför basera sina kalkyler på uppskattningar. När verkliga förhållanden blev kända under byggprocessen uppstod kostnadsökningar. På samma sätt visar resultaten att förändringar i materialpriser och tekniska installationer var svåra att förutse, vilket stödjer Simons argument att beslutsfattare verkar under osäkerhet och begränsad informationskapacitet (Simon 1955).

Resultaten antyder även att lantbrukarna inte nödvändigtvis sökte den optimala lösningen, utan snarare en lösning som bedömdes vara tillräckligt bra utifrån tillgänglig information, tid och ekonomiska resurser. Detta överensstämmer med Simons idé om att individer ofta väljer ett acceptabelt alternativ än det teoretiskt bästa (Simon 1955).

5.3 Vidare studier

Då denna studie har enbart intervjuat och ställt frågor till lantbrukare om vad kostnaderna blev och vilken förkalkyl det gjorde skulle framtida studier kunna fokusera mera på hur hela beslutsprocessen går till. Vilka tankar som ställs vid uppgörelse om förkalkylen. Denna studie är en kvalitativ studie skulle ett kvantitativ studie också vara intressant. Ha ett större urval av lantbrukare och jämföra mellan åren om Det har en stor betydelse på varför priserna skenar i väg.

Vidare studie hade också varit intressant att veta om varför lantbrukare väljer att bygga nytt i stället för att bygga om redan befintliga byggnader till stallar. Om det enbart har med den pressade ekonomin att göra eller om det finns andra anledningar bakom det.

5.4 Kritisk granskning av eget material

Urvalet av lantbrukarna är relativt tunt och skulle kunna ha varit betydligt större om den ekonomiska frågan inte hade varit ett lika känsligt ämne. Vissa lantbrukare har själva hjälp till mycket med byggnationer och där är det svårt att få reda på exakta timmar som har lagts ner på bygget. Det kan ge oss en större felkälla vid vissa där stora arbeten har gjorts av lantbrukaren själv.

Byggnationerna ligger i spannet mellan 2011 och 2025 och kan där med inte dra slutsatser att något specifikt år har haft större problem än andra.

Vissa lantbrukare har inte haft exakta förkalkyler och har då i stället uppskattat vad kostnaderna skulle bli och där efter börjat bygga. Detta gör att procentuellt kan det slå högre på dessa än vad som skulle gjorts om det i stället hade gjorts en mera exakt beräkning.

Vi hörde av oss till 18 lantbrukare utav dessa var det enbart 5 som ställa upp och utlovade att hjälpa till med material. Detta gjorde att resultatet inte blev lika utförligt som hade önskats och flera gårdar hade varit intressant för att kunna vidareutveckla ett mera utförligt och nyanserat resultat och slutsats.

En av lantbrukarna vi hörde av oss till hade planer på att bygga men valde att inte satsa då denna ansåg att priserna för nybyggnationer var för dyrt och att man inte kan säga med större säkerhet vad det slutgiltiga priset kommer hamna på. Denna lantbrukare tyckte även att dagens priser vid försäljning är för låga och inköpspriser för råvaror som behövs för foder och dåligt är för dyrt och där med blir marginalen enbart mindre och mindre.

6. Slutsats

Studien visar att samtliga undersökta lantbrukare överskred sina ursprungliga budgetar vid nybyggnation av djurstallar. De största avvikelserna återfanns främst inom markarbeten, elinstallationer och tekniska lösningar, där kostnaderna ofta var svåra att förutse och göra rationella beslut.

Resultaten visar att budgetöverskridningar inte enbart beror på felaktiga kalkyler, utan även på hur beslut fattas under osäkerhet. Lantbrukarna baserade på sina investeringsbeslut på den information som fanns tillgänglig vid beslutstillfället, men hade begränsade möjligheter att förutse markförhållanden och andra externa faktorer.

Informationssökningen påverkades också av tid resurser och praktiska förutsättningar, vilket innebär att besluten ofta grundades på det som uppfattades som tillräckligt bra snarare än optimal.

Studien stödjer därmed Herbert Simons teori om begränsad rationalitet. Lantbrukarna sökte inte efter den perfekta lösningen utan fattade beslut utifrån den information och de resurser som fanns tillgängliga.

Samtidigt visar resultaten att mer genomarbetade kalkyler, användning av etablerade kalkylverktyg kan förbättra beslutsunderlaget och minska risken för budgetavvikelser. Ett välgrundat informationsunderlag i projektets tidiga skeden framstår därför som en viktig faktor för mer träffsäkra investeringsbeslut inom lantbrukssektorn.

Studien stödjer också att fasta priser kan minska lantbrukarens oro vid nybyggnation av djurstallar, eftersom kostnaderna blir mer förutsägbara och i större utsträckning följer det pris som avtalats från början. Detta ger bättre kontroll över projektets ekonomi och minskar risken för att stigande material- och arbetskostnader påverkar slutkostnaden.

Däremot gäller fasta priser främst för det arbete som är tydligt definierat i offerten. Om byggnationen förändras, om tilläggsarbeten krävs eller om nya behov uppstår under projektets gång, kan kostnaderna ändå öka. Därför bör fasta priser kombineras med noggrann planering och tydliga förkalkyler för att minska risken för budgetöverskridanden.

Referenser

- Abdelalim, A.M., Salem, M., Salem, M., Al-Adwani, M. & Tantawy, M. (2025). An Analysis of Factors Contributing to Cost Overruns in the Global Construction Industry. *Buildings*, 15 (1), 18. <https://doi.org/10.3390/buildings15010018>
- Ahiaga-Dagbui, D. & Smith, S.D. (n.d.). SPOTLIGHT ON CONSTRUCTION COST OVERRUN RESEARCH: SUPERFICIAL, REPLICATIVE AND STAGNATED.
- Ashtari, M., Ansari, R., HassanNayebi, E. & Jeong, J. (2022). Cost Overrun Risk Assessment and Prediction in Construction Projects: A Bayesian Network Classifier Approach. *Buildings*, 12, 1660. <https://doi.org/10.3390/buildings12101660>
- Beslutet om brytning av kalksten i Slite (Skriftlig fråga 2020/21:3381 av Lars Hjälmered (M)) (n.d.). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/beslutet-om-brytning-av-kalksten-i-slite_h8113381/ [2026-05-21]
- Bygg smartare stall (n.d.). [text]. <https://jordbruksverket.se/utveckla-foretagande-pa-landsbygden/konkurrenskraft/bygg-smartare-stall> [2026-05-20]
- Car-Pušić, D., Tijanić, K., Marović, I. & Mladen, M. (2020). Predicting buildings construction cost overruns on the basis of cost overruns structure. *Scientific Review Engineering and Environmental Sciences (SREES)*, 29 (3), 366–376. <https://doi.org/10.22630/PNIKS.2020.29.3.31>
- Cunningham, T. (2017). What Causes Cost Overruns on Building Projects? - An Overview. *Other Resources*,. <https://doi.org/https://doi.org/10.21427/4hhv-ma36>
- Djurisic, S. & Glazowski, P. (2020). *Undersökning av kostnadsöverskridande i byggbranschen*. Kungliga tekniska Högskolan. Teknik och Teknologier <https://doi.org/urn:nbn:se:kth:diva-287205>
- Eliasson, J. (2025). Cost overruns of infrastructure projects – distributions, causes and remedies. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 198, 104532. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2025.104532>
- Enrica, M., Purba, H. & Purba, A. (2021). Risks Leading to Cost Overrun in Construction Projects: A Systematic Literature Review. 3, 43–60. <https://doi.org/10.30469/ARCE.2021.130147>
- Gurumayum, S. (2025). Understanding the Causes of Project Delays and Cost Overruns in Construction: A Comprehensive Analysis across Literature, Surveys, and Case Studies. *Journal of Civil and Construction Engineering*, 11, 74–94
- Iqbal, S., Nawaz, M., Hamza, A., Khan, H., Butt, M.M. & Maqsood, A. (2024). Analyzing The Causes of Project Failure and Cost Overruns in Building Construction Industry by Using a Mixed-Methods Approach. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 12, 1898–1916. <https://doi.org/10.52131/pjhss.2024.v12i2.2311>
- Italiya, D., Pitroda, Dr.J. & Raichura, C. (2025). A Comprehensive Review of Cost Overrun Factors in Construction Projects. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH IN ENGINEERING AND MANAGEMENT*, 09, 1–9. <https://doi.org/10.55041/IJSREM53645>
- Johnsson, E. & Pettersson, E. (2021). *Med fokus på ekonomiska avstämningar*. Chalmers Tekniska Högskola. Högskoleingenjörsprogrammet <https://doi.org/https://hdl.handle.net/20.500.12380/302621>
- Klingberg, T., Burns, R., Hawkins, S., Zhao, Y., Thornton, T. & Schexnayder, S. (2025). A producer survey on implementation of precision livestock

- farming in the broiler industry. *Journal of Applied Poultry Research*, 34 (3), 100548. <https://doi.org/10.1016/j.japr.2025.100548>
- Le, M. & Engqvist, O. (2025). *Analyser av driftsscenarier och kostnadsdrivare för långsiktig förvaltning av fastigheter*. Linnéuniversitetet. Byggnadsutformning
<https://doi.org/https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-141124>
- March, J.G. (1978). Bounded Rationality, Ambiguity, and the Engineering of Choice. *The Bell Journal of Economics*, 9 (2), 587–608.
<https://doi.org/10.2307/3003600>
- Prykina, L., Belyantseva, O. & Serebryakova, E. (2024). Assessing construction costs for agricultural facilities: organizational and technological strategies. Yakovenko, N., Ignatieva, S., & Ushakov, D. (eds) (Yakovenko, N., Ignatieva, S., & Ushakov, D., eds) *BIO Web of Conferences*, 93, 03025.
<https://doi.org/10.1051/bioconf/20249303025>
- Simon, Herbert.A. (1955). A behavioral model of rational choice. *The Quarterly Journal of Economics*, 69 (1), 99–118

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

Alla författare till arbetet måste kryssa i sitt godkännande. Ta bort eller lägg till rader beroende på antalet författare. Ta bort den här texten när den inte längre behövs.

☒ JA, jag, Melker Agartsson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☒ JA, jag, Jonathan Willén har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.